

Palani Fakata'u 2025/2026

Foomu ke 'omai ai ho'o lau
fekau'aki mo e Pepa Fealea'aki

**AK
'AI HA'O
LAU**

Ko 'Emau Palani Fakata'u 2025/2026

Oku tokangataha 'a 'etau Palani Fakata'u 2025/2026 kuo fokotu'u ki hono hoko atu 'o e ta'u hono ua 'o e Palani Taimi-Lōloá (LTP) 2024-2034).

'Oku

mau hoko atu

pē mo ia...

Fakahoko 'o 'emau vīsoné

“Oku mau loto ke ngaohi ha 'Okalani 'a ia 'oku faka'ofa'ofa, lakalakaimonū mo malu ki he kau nofo 'Okalani kotoa”

Ngāue'aki ha pa'anga tokoni 'oku totonu ma'á e ngaahi poate fakalotofonua

'Oku faka'atā 'e he me'á ni 'a e ngaahi poate fakalotofonua ke nau fai ha tali lelei ange ki he ngaahi fiema'u 'a honau ngaahi komiunitii.

Ngaahi poloseki tefito

- Eastern Busway Pakuranga ki Botany
- Central Interceptor
- Senitaa Komunitii 'o Te Hono / Avondale
- City Rail Link (CRL)

Ko e palani fakata'u ko 'eni:

- 'Oku ne fakalalakala'i 'a e tu'unga papau fakapa'anga mo fakatu'asino kuo tukupaa ki ai 'i he 'etau LTP, lolotonga 'a hono langa 'o ha kosilio 'oku toe lelei ange 'a ia 'oku fakahangataha ki he mahu'inga 'o e pa'anga ma'a e kau nofo 'Okalani.
- 'I he ta'u 2025/2026, 'oku kau ki heni 'a hono fakamu'omu'a 'o e 'inivesi 'i he founa fefononga'aki, ma'u'anga vai mo 'ai ke malava 'a e ngaahi poate fakalotofonua 'o fai ha tali lelei ki he ngaahi fiema'u 'a honau ngaahi komiunitii.
- 'Oku fakahoko eni 'i he 'emau palani fakata'u 'i ha founa 'oku ne hoko atu ke fakatokanga'i 'a e mahu'inga fakapa'anga 'o e ngaahi fiema'u 'o e mo'ui faka'ahó, pea kei tokonaki pē ma'a hotau ngaahi komiunitii 'oku fiema'u lahi tahá.

**\$5.0bn
OPEX**

Fakahoko 'o e ngaahi olá

**\$4.0bn
CAPEX**

Fakahoko 'a e ngaahi polokalama tefito 'i he kotoa 'o e ngaahi tafa'aki 'e fitu 'o e 'Inivesi: Founa Fefononga'aki, Ma'u'anga Vai, 'Atakai Langá, 'Atakai Fakanatula, Komiiunitii, Fakalalakala Faka'ekonomika mo Fakafonua, mo ha Pule'anga Fakalotofonua 'oku tokanga'i lelei.

Fakaivimalohi'i 'a e tu'unga papau fakapa'anga mo fakatu' asino 'o 'Okalaní

- 'inivesi 'i ha fa'unga ngāue 'oku papau
- tokangaekina 'o e ngaahi uesia 'o e ngaahi fakatamaki fakanatula lalahi
- Fakaivimalohi'i 'a e tokanga mo e ngaahi malava 'a e kulupu Kosilio 'a 'Okalaní
- Feinga ke 'ilo'i mo ngāue'aki 'a e ngaahi pa'anga ne tuku ki tafa'aki (savings).

Ngaahi totongi (rates)

Ko ha hiki fakakātoa 'o e ngaahi totongi (rates) 'aki 'a e 5.80/seniti ki he mahu'inga faka'avalisi 'o ha 'api nofo'anga ki he 2025/2026, pe fakafuofua ki he \$223 he ta'u (\$4.29 he uíke). 'Oku fakatatau pe 'eni ki he me'a na'a mau lea'aki 'i he LTP.

Totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō (e taha pe lahi ai)

'Oku mau talitali loto lelei 'a ho'o ngaahi fakakaukau fekau'aki mo e 'ai ke fokotu'u ha mahu'inga fakapa'anga ke totongi 'e he kau 'a'ahi mai 'o nofo ha pō ('e taha pe lahi ai), 'a ia 'oku nau nofo 'i ha nofo'anga fakakomēsiale taimi nounou ke fakapa'anga ha ngaahi me'a lalahi 'oku fakahoko (major events) mo ha ngaahi ngāue 'oku fakahoko ki he fokotu'utu'u 'o e feitu'u 'oku ha'u ki ai 'a e kau 'a'ahi mo e fakamāketi.

Fakanounou 'o e Palani Fakata'u 2025/2026

Oku mau hokoatu pe mo ia

Ko 'emau Palani Fakata'u 2025/2026 kuo fokotu'u 'oku tokangataha ia ki hono hokoatu 'a e ngāue ki he ta'u ua 'o e Palani Taimi Lōloa (LTP) 2024-2034.

'Oku ne hokoatu ke fakalalakaka'i 'a e tu'unga papau fakaepa'anga mo e fakatu'asino ne tukupā ki ai 'i he 'emau LTP, mo langa hake ha kosilio 'oku lelei ange 'a ia 'oku tokangataha ki he mahu'inga 'o e pa'angá ma'á e kau nofo 'Okalani.

'I he 2025/2026 'oku kau ki heni 'a hono fakamu'omu'a 'a e 'inivesi 'i he founa fefononga'aki, ma'u'anga vai, mo hono faka'atā 'o e ngaahi poate fakalotofonuá ke nau fai ha tali lelei ange ki he ngaahi fiema'u 'a honau ngaahi komiunitii. 'Oku fakahoko eni 'e he 'emau palani fakata'u kuo fokotu'u 'i ha founa 'oku ne hokoatu ke fakatokanga'i 'a e ngaahi hoha'a ki he ngaahi fakamole fakapa'anga 'o e mo'ui faka'aho mo tokonaki ma'á e ngaahi komiuniti 'oku fiema'u tokoni lahi tahá.

Totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō ('e taha pe lahi ai)

'I he 'emau Palani Taimi-Lōloa 2024-2034, na'a mau pehē ai te mau hoko atu ke fakapa'anga 'a e ngaahi katoanga fakafonua hangē ko e Diwali, kae 'i he 'ikai ke 'i ai ha totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō, 'e 'i ai leva ha nounou fakapa'anga 'i he 'emau patiseti \$7 miliona ki hono fakapa'anga 'o e ngaahi 'iveni lalahi hangē ko e ASB Classic, Auckland Marathon mo e Auckland Writers Festival. 'Oku fiema'u ke fakalao'i mei he pule'angá 'a e totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō. 'I he 'emau fealea'aki fekau'aki mo e palani fakata'u ko 'eni, 'oku mau hokoatu ke fengāue'aki mo e pule'anga 'i he me'á ni. 'Oku te'eki ai ke nau 'omai ha tukupā, pe fakapapau 'e hoko 'eni. 'I he 'emau hokoatu ke taukapo'i eni, 'oku mau talitali loto lelei 'a ho'omou laú 'o fekau'aki mo e totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō ke totongi 'e he kau 'a'ahi 'oku nofo 'i he nofo'anga fakakomesiale taimi-nounou, ke fakapa'anga 'a e ngaahi 'iveni lalahi 'oku fakahoko (major events) mo ha ngaahi ngāue 'oku fakahoko ki he fokotu'utu'u 'o e feitu'u 'oku ha'u ki ai 'a e kau 'a'ahi mo e fakamāketi.

Fakahoko 'o 'emau vīsoné

'Oku mau fa'u ha 'Okalani 'a ia 'oku lakalakaimonū mo malu ma'á e kau nofo 'Okalaní kotoa.

Ko 'emau palani fakata'u kuo fokotu'u 'oku ne poupu'u 'i 'a e vīsoné ko 'eni, 'aki 'a hono:

- fakahoko 'a e ngaahi polokalama tefitō 'i he kotoa 'o e ngaahi tafa'aki 'e fitu 'o e 'Inivesi: Founa Fefononga'aki, Ma'u'anga Vai, Ātakai Langá, Ātakai Fakanatula, Komunitii, Fakalalakaka Faka'ekonomika mo Fakafonua, mo ha Pule'anga Fakafeitu'u 'oku tokanga'i lelei.
- 'oatu e \$4 piliona 'o e pa'anga ke fakamoleki ki he ta'u fakapa'anga 2025/2026; 'inivesi 'i he ngaahi koloa hangē ko e ngaahi hala, paipa, mo e fa'unga ki he founa fefononga'aki ke 'oatu ha sēvesi lahi ange ki he kau nofo 'Okalaní mo langa hake ha vahefonua 'oku loto-vilitaki ange.
- fakahoko ha fakapa'anga 'oku totonú ma'á e ngaahi poate fakalotofonuá. 'Oku faka'atā 'e he me'á ni 'a e ngaahi poate fakalotofonuá ke nau fai ha tali lelei ange ki he ngaahi fiema'u 'a honau ngaahi komiunitii. 'Oku kamata ke ngāue atu 'a e palani fakata'u ko eni ke sio ki he tu'unga fakapa'anga kehekehe 'i he vaha'a 'o e ngaahi poate fakafeitu'u 'e 21, 'a ia na'e talu hono fokotu'u mei he taimi na'e kamata'i ai 'a e Kosilio 'Okalani he ta'u 2010.
- fokotu'u ha hiki fakakātoa 'o e ngaahi totongi (rates) 'aki 'a e peseti 'e 5.80 ki he mahu'inga faka'avalisi 'o ha 'api nofo'anga ki he 2025/2026, pe fakafuofua ki he \$223 he ta'u (\$4.29 he uike). 'Oku fakatatau pe 'eni ki he me'a na'a mau lea'aki 'i he LTP.

'Oku mau fakalototo'a'i koe ke ke lau ha fakamatata lahi ange 'i he 'emau pepa fealea'aki kimu'a ke ke 'omai ha'o lau. Kātaki 'o vahevahe mai 'a e anga ho'o fakakaukau fakafou 'i he fealea'aki ko 'eni 'o fekau'aki mo 'emau palani fakata'u kuo fokotu'u.

Founa ke 'omai ai ha'o laú

Ke 'omai ha'o lau ki he ngaahi 'isiu ko eni pe ko ha fa'ahinga me'a pē fekau'aki mo e patiseti 'oku mahu'inga kiate koe, 'e lava ke ke:

- 'a'ahi ki he akhaveyoursay.nz/ourplan
- telefoni ki he 09 301 0101 pe
- 'a'ahi ki ho'o senitā sēvesi pe laipeli.

Kuo pau ke mau ma'u mai ho'o laú 'i he 'aho Falaite 28 Ma'asi.

'E fakahoko 'a e ngaahi tu'utu'uni faka'osí 'i Sune 2025 pea ko e patiseti faka'osí 'e ma'u atu ia 'i he aucklandcouncil.govt.nz

► ‘Omai kiate kimautolu ‘a e anga ho’o fakakaukau fekau’aki mo ‘emau Palani Fakata’u kuo fokotu’ú.

‘Oku ‘i ha ngaahi founga lahi ‘e malava ai ke ke vahevahe ai mo kimautolu ‘a e anga ho’o fakakaukau ‘o fekau’aki mo e Palani Fakata’u 2025/2026. Kātaki ‘o tuku hao taimi ke kau mai ki ai.

‘Omai ho’o laú fakafou ‘i he tohi pe ‘i he ‘initaneti

- ‘E lava ke ke ‘omai ‘a ho’o laú ‘i he initaneti ‘i he [akhaveyoursay.nz/ourplan](https://www.akhaveyoursay.nz/ourplan)
- Pe teke lava ‘o fakafonu ‘a e foomu ke ‘omai ai ‘a ho’o laú ‘a ia ‘oku fakakau atu ‘i he Pepa Fealea’aki,
- Pe teke kole ke ma’u atu e ngaahi pepá ‘i he laipeli, ‘ofisi e ngaahi poate fakafeitu’u pea mo e ngaahi feitu’u ‘oku ma’u atu ai e ngaahi sēvesi fakakosilio pea toki ‘ave atu leva ki he puha meili ta’etotongi kuo ‘oatú,
- Pe tukuhifo (download) ha tatau ‘i he initaneti pe ‘oatu ki he puha meili ta’etotongi kuo ‘oatú,

Mata-ki he-Mata

Ko e ngaahi ‘iveni fakahoko mata-ki he-mata ‘e fakahoko ia takatakai ‘i he feitu’ú ‘a ia ‘e lava ke ke ‘omai ai ho’o laú ‘i ha fetalanoa’aki. Ko e fakaikiiki ‘o e ngaahi ‘iveni ko eni ‘e pulusi atu ia ‘i he uepisaiti ko e [akhaveyoursay.nz/ourplan](https://www.akhaveyoursay.nz/ourplan) pe teke telefoni mai ki ha toe fakamatala lahi ange ‘i he 09 301 0101.

Mītia fakasōsiale

‘E lava ke ke toe ma’u atu ha fakamatala lahi ange ‘i he ngaahi sēnolo ko eni ‘o e mītia fakasōsiale:

- Facebook
- Instagram
- LinkedIn

Ngaahi Fakataha He ‘Initaneti

Te mau toe fakahoko foki ha ngaahi fakataha kehekehe he ‘initaneti, ‘a ia ‘e ‘i ai ‘a e kau mataotao ki he ngaahi kaveinga ‘e talanoa’i ‘a ia ten au Talanoa mo ‘oatu ha fakamatala fekau’aki mo e palani fakata’u. ‘E ‘i ai mo ho’o faingamālie ke fanongo mo ‘eke ha ngaahi fehu’i. Ki ha toe fakamatala lahi ange pe ke lesisita ki he ngaahi fakataha ko eni he ‘initaneti, ‘alu ki he uepisaiti [akhaveyoursay.nz/ourplan](https://www.akhaveyoursay.nz/ourplan).

Ngaahi Liliu Lea

‘Oku mau loto ke ‘omai e lau ‘a e tokolahi taha ‘o e kau nofo ‘Okalani ‘e ala lavá ‘i he fekau’aki mo e ngāué ni.

Ke tokoni ki he me’a ni, ko ha ngaahi fakanounou ‘o e pepa fealea’aki kuo ‘osi liliu lea ia fakataha mo e foomu ke ‘omai ai ‘a ho’o laú pea ‘oku ma’u atu ia ‘i he lea Te reo Māori, Korean, simplified Chinese, traditional Chinese, Samoan, Lea Faka-Tonga, New Zealand Sign Language video, Hindi mo e Easy Read.

Ko e ngaahi pepa kuo ‘osi liliu leá ‘oku ma’u atu ia ‘i he:

- ‘initaneti ‘i he [akhaveyoursay.nz/ourplan](https://www.akhaveyoursay.nz/ourplan) ki he ngaahi foomu ke ‘omai ai ho’o laú mo e ngaahi fakamatala kuo ‘osi liliu lea, ‘e lava ‘o tuku hifo (download)
- ma’u ‘i hao kole ki ai ‘i he ngaahi laipeli mo e senitā sēvesi
- fakafou ‘i he ‘imeili ki he akhaveyoursay@aucklandcouncil.govt.nz
- ‘aki ‘a e telefoni ki he 09 301 0101

Feitu’u ke ma’u ai ha fakamatala lahi ange:

‘E lava ke ke ma’u ‘a e me’a kotoa ‘oku fiema’u ke ke ‘ilo’i ‘i he [akhaveyoursay.nz/ourplan](https://www.akhaveyoursay.nz/ourplan) kau ai ‘a e Fakamatala Tokoni, ko ha foomu he ‘initaneti ke ‘omai ai ‘a ho’o laú mo ha polokalama ki he ngaahi ‘iveni Have Your Say. Ko e Fakamatala Tokoni kakato ‘oku ne poupu’i ‘a e Pepa Fealea’aki ko ‘eni ‘e toe kau mo ia hono ma’u atu he ‘ū laipeli, ngaahi feitu’u ‘oku ma’u ai e sēvesi fakakosilio, mo e ‘ū ‘ōfisi poate fakafeitu’u. Kapau ‘oku ‘ikai ke ‘ataa atu e ngaahi founga ni kiate koe, kātaki ‘o telefoni mai kia kiate kimautolu ‘i he fika 09 301 0101 ke talanoa’i ha toe ngaahi founga kehe.

➤ 'Oku mau fiema'u ke 'omai 'a ho'o laú

Kuo pau ke ma'u mai 'a ho'o laú 'i he **11.59 efiafi 'o e 'aho 28 Ma'asi.**

Kātaki 'o lau 'a e pepa fealea'aki, 'a ia 'oku 'ataa atu he **akhaveyoursay.nz/ourplan** pe ko ha fa'ahinga laipeli pe feitu'u 'oku ma'u atu ai e sēvesi e Kosilio 'Okalani, kimu'a ke ke tali ha fa'ahinga fehu'i 'oku hā atu hoko mai. 'Oku lahi ange 'a e fakamatala ai fekau'aki mo e ngaahi 'isiu mo e fili 'oku mau loto ke 'ilo'i 'a e anga ho'o lau ki ai. 'Oku mau fakalototo'a'i koe ke ke 'omai ho'o laú 'i he 'initaneti pe 'e lava ke ke:

Sikeni (scan) pea 'imeili 'a ho'o foomu kuo 'osi fakafonu ki he:

akhaveyoursay@aucklandcouncil.govt.nz

Meili 'a ho'o foomu kuo 'osi fakafonu ki he:

Annual Plan
Auckland Council
Private Bag 92300, Victoria Street West
Auckland, 1142

Ko ho'o ngaahi fakaikiiki

'E fakakau 'a ho'o hingoa mo ho'o laú 'i he ngaahi pepa ma'á e kakai. Ko e ngaahi fakamatala fakaikiiki fakafo'ituitui kehe kotoa pē 'e 'ikai ke tuku atu ia ke vakai ki ai 'a e kakaí.

Hingoa 'uluaki:

Hingoa fakaiku:

'imeili pe tu'asila:

Ko ho'o poate fakafeitu'u pe vahe kolo:

'Oku ke 'omai 'a e:

Ko ho'o lau fakafo'ituitui 'a koe Ko ho'o laú 'i he tu'unga ko ha tokotaha fakafongga faka'ofisiale 'o ha kautaha

Hingoa 'o e kautaha: _____

Ko e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke fili pe pe teke tali pe 'ikai te ne tokoni'i kimautolu ke mahino'i ko hai ia 'oku fengāue'aki mo kimautolu.

Ko e hā 'a ho'o tu'unga tangata pe fefine?

Tangata Fefine Tu'unga tangata pe fefine kehe: _____

Ko e hā to'u ta'umotu'a 'oku ke kau ki ai?

Si'i hifo he ta'u 15 15-17 18-24 25-34 35-44 45-54 55-64 65-74 75+

Ko e kulupu kakai fē 'oku ke pehē 'oku ke kau ki ai? (Kātaki 'o fili mai 'a e lahi taha 'oku kaunga kiate koe)

Pākehā/Nu'u Sila 'Iulope Maui Maui Kuki 'Ailani
 Ha'amoā Tonga 'Initia
 Siaina 'Ēsia Tonga-Hahake Kōlea

Matakali kehe (kātaki 'o tohi'i heni): _____

Fakamatala fakapulipuli mahu'inga

Ko e fakamatala fakafo'ituitui 'oku ke tuku mai 'i he foomu ko 'enī 'e ma'u ia mo malu'i 'e he Kosilio 'Okalani 'o fakatatau mo 'emau lao ki he tauhi ke malu 'a e fakamatala ('oku ma'u atu he **aucklandcouncil.govt.nz/privacy** mo 'emau 'ū laipeli mo e ngaahi senitā sēvesi) mo e Lao ki he Malu 2020. Ko e lao ki he tauhi ke malu 'oku ne fakamatala'i 'a e founga 'e lava ai ke mau ngāue'aki mo vahevahe atu 'a ho'o fakamatala fakafo'ituitui 'i he fekau'aki mo ha fa'ahinga fetu'utaki 'oku ke fakahoko mo e kosilio, mo e founga 'e lava ai ke ke vakai ki ai mo fakatonutonu 'a e fakamatala ko ia. 'Oku totonu ke ke feinga ke ke hoko 'o alaaanga mo e lao ko 'eni kimu'a ke fakahū atu 'a e foomú ni.

➤ Ko ho'o laú (ngaahi fehu'i kotoa 'oku ke fili pe ke tali pe 'ikai)

➤ Fehu'i 1: Ko 'emau palani fakalūkufua

Ko 'emau Palani Fakata'u kuo fokotu'u ki he 2025/2026 'oku makatu'unga ia 'i he 'emau Palani Taimi-Lōloa (LTP) 2024-2034.

'Oku tokangataha 'a e palani fakata'ú ki hono fakalelei'i 'o e tu'unga fakapa'anga mo fakatu'asino 'o 'Okalani, mo 'inivesi 'i he ngaahi feitu'u 'oku fiema'u ai ke tokanga'i 'a e tupu mo fakalalakaka. 'I he 2025/2026, 'oku kau ki heni 'a hono fakamu'omu'a 'a e 'inivesi 'i he:

- founga fefononga'aki
- ma'u'anga vai
- tokoni fakapa'anga 'oku totonu ma'á e ngaahi komiuniti fakafeitu'ú.

'Oku fokotu'u atu ai 'a e founga ki hono totongi 'o e ngaahi sēvesi, kau ai 'a e hiki peseti 'e 5.8 ki he mahu'inga faka'avalisi 'o ha 'api nofo'anga, 'o fakatatau ki he LTP, pea 'oku toe tanaki atu mo ha mo'ua ke fakapa'anga 'a e \$4 piliona 'o e fakamole ki hono fakatau mai 'o e ngaahi me'a.

Ki ha fakamatala lahi ange, lau 'a e Konga 'uluaki (peesi 5-15) 'o e pepa Fealea'aki.

Ko e hā ;a e anga ho'o fakakaukau fekau'aki mo e palani fakata'u kuo fokotu'ú?

- Poupou'i kotoa
- Poupou'i 'a e lahi tahá
- 'ikai ke poupou'i
'a e lahi tahá
- 'ikai ke poupou'i
ha me'a
- 'ikai ke u 'ilo'i

Talamai kiate kimautolu 'a e 'uhingá

➤ Fehu'i 2: Tokanga'i 'o e feitu'u 'oku ha'u ki ai 'a e kau 'a'ahí mo e ngaahi 'iveni lalahi

Ko hono 'ai ke hā fakamānaki mo malu ki he kau 'a'ahi, tokoni'i mo fakahoko 'a e ngaahi 'iveni lalahi 'oku mahu'inga ia ki he hoko 'a 'Okalani ko ha kolo 'oku femoumou'ekina mo fakafiefia. 'I he 'emau Palani Taimi Lōloa 2024-2034, na'a mau pehē ai te mau hokohoko atu ke fakapa'anga 'a e ngaahi katoanga fakafonua mo e ngaahi 'iveni mahuiinga kehe he komiuniti. Ka, 'i he 'ikai ke 'i ai ha totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō, 'e 'i ai leva ha nounou fakapa'anga 'i he 'emau patiseti \$7 miliona ki hono fakapa'anga 'o e ngaahi 'iveni lalahi hangē ko e ASB Classic, Auckland Marathon mo e Auckland Writers Festival, mei he ta'u fakapa'anga 2025/2026. 'Oku mau hokohoko atu ke taukapo'i ki he pule'anga ke kamata'i 'a e totongi (levy) ko 'eni. Ko e totongi 'o e peseti 'e 2.5 ki he peseti 'e 3 ke totongi 'e he fa'ahinga te nau nofo totongi taimi nounou, 'e ma'u ai ha fakafuofua ki he \$27 miliona he ta'u ke fakapa'anga 'a e fokotu'utu'u 'o e feitu'u 'oku ha'u ki ai 'a e kau 'a'ahí, ko e fakamāketi mo ha toe ngaahi 'iveni 'e fakahoko 'i 'Okalani.

Ko e totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō, 'oku fiema'u ki ai ha liliu fakalao mei he pule'anga pea 'oku te'eki ke nau tali lelei 'a e fokotu'u 'o e lao ko 'eni. Te mau hokohoko atu ke ngāue mo e pule'anga ki he me'a ni pea 'e tokoni 'a ho'o laú ki he ngāue ko 'eni.

Ki ha toe fakamatala lahi ange, lau 'a e peesi 8 'o e Pepa Fealea'aki mo e konga fā 'o e Fakamatala Tokoni.

'Oku ke poupou'i 'a e totongi ki he kau 'a'ahi 'o mohe 'i ha pō 'a ia 'e totongi 'e kinautolu te nau nofo 'i he nofo'anga fakakomesiale taimi nounou, ke fakapa'anga 'a e fokotu'utu'u 'o e feitu'u 'oku ha'u ki ai 'a e kau 'a'ahí, ko e fakamāketi mo ha toe ngaahi 'iveni 'e fakahoko 'i 'Okalani?

- Poupou'i
- 'ikai ke poupou'i
- Me'a kehe
- 'ikai ke u 'ilo'i

Talamai kiate kimautolu 'a e 'uhingá

➤ Fehu'i 3: Ngaahi liliu ki he 'ū totongi kehe mo e totongi tuku pau

Ki ha fakamatala lahi ange, lau 'a e Konga tolu (peesii 30-32) 'o e Pepa Fealea'aki.

3A. Ko e hā e anga ho'o fakakaukau fekau'aki mo e fokotu'u ki hono tokanga'i 'o e vevé?

Faka'aonga'i 'a e Refused Targeted Rate ki he ngaahi 'api nofo'anga 'i Franklin mo Rodney, ke totongi 'aki 'a e sēvesi tānaki veve 'a e kosilio, 'a ia te ne fakafetongi leva 'a e sistemi lolotonga 'o e fakatau milemila veve.

Poupou'i

'Ikai ke poupou'i

Me'a kehe

'Ikai ke u 'ilo'i

3B. Te ke loto ke 'omai ha'o lau fekau'aki mo e me'a ni pe ko e ngaahi totongi kehe kuo fokotu'ú?

(Kātaki 'o fakamahino mai pe ko e fokotu'u fē 'oku ke 'uhinga mai ki ai)

➤ Fehu'i 4: Ngaahi me'a 'oku fakamu'omu'a 'e he poate fakafeitu'u

Ki ha fakamatala lahi ange, lau 'a e Konga ua (peesii 16-26) 'o e Pepa fealea'aki

4A. Ko e poate fakafeitu'u fē 'oku kaunga ki ai 'a e anga ho'o fakakaukau kuó ke tuku mai?

4B. Ko e hā e anga ho'o fakakaukau fekau'aki mo 'emau ngaahi fokotu'u ki ho'o poate fakafeitu'ú 'i he 2025/2026?

Poupou'i kotoa

Poupou'i 'a e lahi tahá

'Ikai ke poupou'i
'a e lahi tahá

'Ikai ke poupou'i
ha me'a

'Ikai ke u 'ilo'i

Ke vakai ki he ngaahi me'a 'oku fakamu'omu'a 'e he poate fakafeitu'ú, sio ki he peesi 16-26 'o e pepa Fealea'aki.

Talamai kiate kimautilo 'a e 'uhingá

➤ Fehu'i 5: Ngaahi Lau Kehe Kuo 'Omai

'Oku toe 'i ai hao lau ki he Palani Fakata'u 2025/2026?

'Oku toe 'i ai hao toe lau kehe ke tuku mai, kau ai 'a e Palani Fakangāue Tūpuna Maunga Authority Operational 2025/2026 (peesii 33 'o e pepa Fealea'aki)?

Talamai kiate kimautilo 'a e 'uhingá
